

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum sit pars iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

sed executione opus est. Et hoc bene nocet sapientes in oculis suis, quia etiam que iuris sunt diuini interpretari primum in casu non esse intelligenda & dicunt se vti epicia. Non enim equitatis est interpretari, an in hoc casu seruanda sit lex, sed vbi manifeste lex deficit propter vniuersale, dirigere. Diligentissime quoque notandum est, quod non de quocumque defectu legis, propter vniuersale, est sermo in hac distinctione Aristotelis, sed de defectu obligatorum. Duplitem rationem contingit defectum legis, propter vniuersale, scilicet negativam, vel contrariam. Deficit siquidem lex propter vniuersale negantem tantum, quando accidit casus, in quo cessat ratio legis, ut in hoc casu non obliget. Si tamen ferretur lex, nihil mali, nisi inordinati committerentur. Verbi gratia. Lex est lex, ut quilibet die sacrificet, ut satisfactio pro peccatis suis, accidit, ut vniuersale certe non est satisfactio, pro peccatis suis, deficit tunc lex in hac particulari propter vniuersalem. Deficit autem de se, sed non negantem, quia cessat ratio legis in illo, & propterea creditur legem non habere vim obligantem respectu illius: & si legislator adesse certus de hoc, non obligare illum. Si tamen ille legem ferret, nihil mali, nisi inordinati committerent, seruando illam, ut patet de Domino Iesu Christo, qui seruauit circuncisionis legem in seipso. & similiter beata Virgo legem praesentationis in templo. Contrarie autem deficit lex propter vniuersale, quod euenit casus, in quo non solum cessat ratio legis, sed inique ageretur seruatio legis, ut patet in lege de reddendis depositis, si redderetur potestati ad impugnanda patris: & de lege non ascendendi moenia ciuitatis: & de lege non ciuitate capi, & alij huiusmodi, in quibus seruare legem esset ad recto denari. Cum igitur propter vniuersale lex deficit contrarie, tunc equitas directio legis est, ne alij obliqui deducatur. Quia vero autem deficit pure negativam, non spectat ad equitatem ordinare actus illos, sed seruanda est lex ipsa: quoniam in veritate vim obligantem non perdit ex eo, quod ratio legis cessat propter vniuersale: sed hoc ex natura vniuersalis in humanis operationibus contingit, quod non est quandoque totaliter vniuersale, quin aliquando deficit.

negocio particulari quod occurrit. AD TERTIVM dicendum, quod interpretatio locum habet in dubijs, in quibus non licet absque determinatione principis a verbis legis recedere, sed in manifestis non est opus interpretatione, sed executione.

ARTICVLVS II. Virtus epicia sit pars iustitie.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod epicia non sit pars iustitie. Ut enim ex supra dictis patet, duplex est iustitia, vna particularis, alia legalis: sed epicia non est pars iustitie particularis, quia se extendit ad omnes virtutes sicut & iustitia legalis. Similiter etiam non est pars iustitie legalis, quia operatur praeter id quod lege positum est. ergo videtur, quod epicia non sit pars iustitie.

¶ 2 Praterea. Virtus principalior non assignatur virtuti minus principali, vt pars. Cardinalibus enim virtutibus quasi principalibus assignatur secundaria virtutes, vt partes: sed epicia videtur esse principalior virtus quam iustitia, vt ipsum nomen sonat. dicitur enim ab epi, quod

manis, ne scilicet proles fornicarie nata, priuatur tali bono, seu incurrit tale damnum, vt in 3. contra Ge. c. 12. author dicit huiusmodi autem legis ratio potest in casu aliquo cessare, puta, si veritas pars carnalis copula sit sui iuris, & diues, & prostitutionem omnem proli necessariam ordinant &c. & consequenter in tali casu licita esset talis copula carnalis cum soluta. Quod non stat esse falsum, quoniam essent fornicarij, de quibus dicitur ad Gal. 5. quod regnum Dei non possidebitur. Adimplenda est ergo lex vniuersalis, et si ratio legis cessat in casu aliquo dummodo ad obliqua non ducatur in casu aliquo. Nam si ad obliqua in casu duceret, equitate tunc opus est, ne lex deducatur ad malum: quod est contra legis intentionem. Si vero ad obliqua non ducatur, licet in casu cesset legis ratio, seruanda est lex, que ex his que vt in pluribus inueniuntur, statuta est sic, vt nunquam ad obliqua declinet, ut inferius in quest. 174. art. 2. de fornicatione author dicit.

est supra, & caion quod est iustiu. ergo epicia non est pars iustitie.

¶ 3 Prater. Videtur quod epicia sit idem quod modestia. Nam vbi Apostolus ad Phil. 4. dicit. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: in Graeco habet epicia: sed secundum Tullium modestia est pars temperantiae. ergo epicia non est pars iustitie.

SED CONTRA est, quod Philo. dicit in 5. Ethic. quod epicia est quoddam iustium.

RESPOND. Dicendum, quod sicut supra dictum est, virtus aliqua triplicem habet partem, scilicet partem subiectiuam, partem integram, & partem potentialem. Pars autem subiectiuam est de qua essentialiter praedicatur totum, & est minus: quod quidem contingit dupliciter. Quandoque enim aliquid praedicatur de pluribus secundum vnam rationem, sicut animal de equo, & boue: quandoque autem praedicatur secundum prius & posterius, sicut ens praedicatur de substantia, & accidente. Epicia ergo est pars iustitie communitate dictae, tamquam iustitia quaedam existens, ut Philo. dicit in 5. Ethicor. Vnde patet, quod epicia est pars subiectiuam

do autem non: sed epicia ad hoc perficit. Super Quaestiones censura vigesima. Articulum secundum. IN art. 2. eadem quod dubium occurrit circa illud. Iustitia dicitur prius de equitate, quod de legali iustitia, & circa illius rationem. Nam legalis iustitia dirigitur secundum aequitatem. Vnde namque vniuersum falsum. Primum quidem quia legalis iustitia nobilior est omnibus moralibus virtutibus, ut dicitur in 5. Ethic. adeo quod neque hepeus neque lucifer est ita admirabilis sicut iustitia legalis: ac per hoc per prius iustitia dicitur de legali, quam de aequitate. Secundu vero, quia aequitas non est directio legis, seu regalis iustitie absolute, sed in paucioribus, in quibus deficit propter vniuersale, ut in 5. Eth. dicitur. Ex hoc autem quod aequitas in casu dirigit legalem iustitia, non sequitur quod simpliciter & absolute dirigit illam, sed secundum quid tantum: & consequenter non sequitur quod sit nobilior illa simpliciter, sed secundum quid.

In eodem articulo 2. in responsione ad primum occurrit aliud dubium circa distinctionem iustitie legalis, & aequitatis. Nam male sonat quod iustitia legalis distincta contra aequitatem, obtemperet legi quantum ad verba legis tantum: quoniam in 5. Eth. expressse dicitur aequitas contra iustitiam legalem penes id quod est ut in pluribus, & id quod in casu accidit. Constat autem quod iustitia vt in pluribus non solum verba, sed intentionem attenditur: patet in reddendo depositum, quod pertinet ad iustitiam legalem. Reddit namque quis depositum ut bonam, & iustum seruet, quod est intentio legis.

In eodem articulo dubium 3. occurrit circa illud, Aequitas est quasi superior regula humanorum actuum. Tum quia regula humanorum actuum vt in pluribus, non est inferior regula eorundem ut in paucioribus: aequitas autem est regula in paucioribus, iustitia legalis ut in pluribus. ergo. Tum quia superior regula debet sumi ex superiori causa: aequitas autem & iustitia legalis non sic se habent, quod respiciant duos fines. Superior, & inferior, sed respiciunt eundem finem, ut patet in lege, ne peregrini ascendat moenia ciuitatis, & in lege depositorum. Nam finis legis ibi est salus ciuitatis, ne peregrini nocent. Accidit autem casu, quo perdetur ciuitas nisi peregrini ascenderent moenia, finis aequitatis est etiam salus ciuitatis: & similiter reddendi depositum.

Secunda Secunda S. Thomae. NN 4 positum

Epicia.

Li. 2. de Inuentione fol. 4. ante finem libri.

Lib. 5. c. 10. a medio tomo 5. Q. 48.

Lib. 5. c. 10. tom. 5.

positum finis est bonum utile domini. In casu autem quo furiosus est, aequitas negat depositum ex eodem fine, quia scilicet esset ei noxium tunc habere gladium. Non est ergo aequitas superior regula humanorum actuum.

Ad haec dubia ordine retrogrado respondendo, dicitur ad tertium, quod quemadmodum in intellectu pratico iudicariuo respectu singularium agibilium positae sunt duae virtutes, scilicet symples, & gnome, quarum prima secundum communes regulas est recte iudicativa de agibilibus occurrentibus; altera autem est recte iudicativa de agibilibus occurrentibus praeter communes regulas. Ita in parte appetitiva est duplex iustitia, una inclinativa ad iustum secundum leges communes, & haec vocatur iustitia legalis; altera inclinativa ad iustum extra coes leges, & haec vocatur aequitas. Et quoad modum illa quae ad iudicandum perficiunt, sic se habent, quod iudicans praeter communes regulas ad altiora respicit principia, quam iudicans secundum communes leges, ut superius in quaest. 51. ar. 2. author dixit: ita ista quae ad volendum perficiunt, proportionaliter se habent sic, quod iustitia legalis inferioris sortitur fines, & aequitas superiores. Fines, n. appetibiliu, principia appetendi, & operandi sunt. Unde ad primam obiectionem dicitur, quod falsum assumitur, ut clare in loco allegato author dixit.

Ad secundam autem negatur minor, & ad exemplarem probationem dicitur, quod est in istis exemplis patet propositum nostrum. Nam in lege peregrinorum finis proximus est securitas civitatis a peregrinis; finis autem aequitatis in casu est salus civitatis. Constat autem quod altior finis est salus civitatis, quam securitas a peregrinis: quia securitas ista ordinatur ad salutem civitatis ut ad finem. Et similiter in lege depositorum finis proximus est ut cuius suum reddatur; finis autem aequitatis negantis in casu est utile, quia, si in casu hoc illud suum non est illi utile, sed noxium. Constat autem quod altior finis est clare alicui suum veile, quam suum: quia ideo datur alicui suum, ut sit utile. dat. n. sub rone finali boni utilis. Habet ergo se aequitas ad iustitiam legalem, quasi regula superior: quia nomen regulae ad partem cognoscitivam spectare videtur. Est tamen verè superior, quia superiorem intendit finem.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum in littera distinguitur lex quantum ad verba tantum, & quantum ad intentionem, intelligitur distingui in merito extrinseca, contra verba cum sua intrinseca intentione: quae verba, & finis

reorum intrinsecus sunt unum membrum aliud membrum, ut patet in exemplis commutativis. Reddenda sunt deposita cum lege domino reddatur, sunt unum membrum: & est illi bonum veile, est alterum membrum.

ARTICULUS I.

Utrum pietas sit donum.

AD PRIMUM sic proceditur. Vt quod pietas non sit donum. Dona, n. a virtutibus differunt, ut supra habitum est: sed pietas est quaedam virtus, ut supra dictum est: ergo pietas non est donum. G 2. Præterea. Dona excellentiora sunt virtutibus maxime moralibus, ut supra habitum est: sed inter partes iustitiae religio est potior parte. ergo si aliqua pars iustitiae debeat poni donum, videtur quod magis religio debeat esse donum quam pietas.

3. Præterea. Dona manent in patria, & actus donorum, ut supra habitum est: sed actus pietatis non manent in patria, dicitur n. Gregorius. Mora quod pietas cordis viscerum sericidiorum operibus replet, & sic non erit in patria, ubi nulla est misericordia. ergo pietas non est donum.

SED CONTRA est, quod illa ponitur inter dona.

RESPON. Dicendum, quod licet praedictum est, dona Spiritu sancti sunt quaedam habituales animae dispositiones, quibus est promissa mobilis in donum. Inter cetera autem movet nos Spiritu sanctus ad hoc, quod affectu quaedam filialem habeamus ad Deum, secundum illud Roma. 8. Accipitis spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus Abba pater. & ergo ad pietatem proprie pertinet officium & cultum patri exhibere, sequens est, quod pietas, secundum quam cultum, & officium exhibemus Deo ut patri per infinitum Spiritu sancti, sit Spiritu sancti donum.

AD PRIMUM ergo dicitur, quod pietas, quae exhibet patri cultum & officium, est virtus, sed pietas quae est donum, hoc tribuet Deo ut patri.

AD II. Dicitur, quod exhibere cultum

Deus ut pater, & consequenter omnia facere, tremens vero sit habere se ad Deum, ut in modo est, & similiter habere se ad patrem, consequens est ut pietas donum iustitiae, quoniam recte se habeat ad Deum, & ad patrem recte se habeat ad Deum, & ad patrem in omni pietate respectu paternorum in omni pietate in affectu, scientia in omni pietate, ideo eadem beatitudines ad pietatem quam iustus, & per haec clarior est pietas, quae iustitiam sufficit.

QVAESTIO CXXI.

De Pietate, in duos articulos divisa.

DEINDE considerandum est de dono correspondente iustitiae, scilicet de pietate.

ET CIRCA hoc quaeruntur duo. Primum, Utrum sit donum Spiritu sancti.

Secundo, Quid in beatitudinibus & fructibus ei correspondeat.

Ad primum dicitur, quod pietas, quae exhibet patri cultum & officium, est virtus, sed pietas quae est donum, hoc tribuet Deo ut patri. Ad II. Dicitur, quod exhibere cultum

Lib. 4. c. 10. tom. 5.